

Ağaməhmud SƏMƏDOV

2025-ci ilin avqust ayında Şərq-Qərb nəşriyyatında "Bakıdan Şamaxıya səyahət" adlı elmi-populyar tərzdə qələmə alınmış çox maraqlı kitab çap olunmuşdur. Kitabın müəllifi Xəzər-Qaradəniz bölgəsinin stratigrafiyası və geoloji quruluşunun öyrənilməsində əlahiddə xidmətləri olmuş neftçi-geoloq Söhrab Arif oğlu Şıxlınskiyədir.

Kitaba ilk nəzər yetirdikdə adından hiss olunur ki, bu sıradan bir əsər deyil! "Bakıdan Şamaxıya səyahət" - necə də gözəl və romantik ad seçilmişdir. Hələ kitabı vərəqləmədən bu adın özündə sanki sehirli bir hikmət olduğunu duyursan.

Kitab Bakı-Şamaxı şossə yolu çevrəsinin maraqlı və cəlbedici təsviri ilə bərabər, təbiət və geologiya elminin gözəlliklərini sadə dildə oxucuya çatdıran dəyərli bir vəsaitdir.

Elmi-populyar tərzdə təqdim olunmuş kitabda dünya şöhrətli paytaxtımız gözəl Bakıdan qədim Şirvanşahlar dövlətinin paytaxtı olmuş Şamaxı şəhərinə səyahətdən bəhs edilir. Bu səyahət həm elmi, həm tarixi-mədəni və həm də Qobustanın təbiəti və landşaftına aid məlumatlar baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Şərq-Qərb ticarət yollarının qədimdə Şamaxıdan keçdiyini də nəzərə alsaq, sözü gədən səyahət marşrutunun tarix sevnə oxucu kütləsi üçün nə qədər maraqlı olacağını əminliklə qeyd etmək olar.

Təbii ki, bəzi oxucuları-mız düşüncə bilirlər: "Bakıdan Şamaxıya səyahət? Burada maraqlı nə ola bilər ki? Bakıdan Şamaxıya olan 118 km-lik məsafəni indiki nəqliyyat vasitələri ilə bir-iki saata qət etmək olar. Bu yolda səyahət zamanı nə görə bilərik? Başı qarlı dağlar yox, maraqlı təbii meşə massivləri yox, cəlbedici hidroqrafik şəbəkə (çaylar, göllər və s.) yox. Yol boyu bomboz çöllər, çılpq dağlar və təpələr, aradır da son 20 ildə bu arid iqlim zonasında Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin ekdiyi və böyük zəhmət bahasına yetişdirdiyi meşə əkinlərindən başqa görməli heç bir şey nəzərə çarpmır."

Əslində isə bu əsərdə geologiya elmi ilə bu və digər dərəcədə əlaqəli olan mütəxəssislər üçün böyük maraq kəsb edəcək məlumatlar təqdim edilmişdir və bunlar hamısı müəllifin çoxillik faktiki tədqiqatlarının nəticəsidir. Eyni zamanda qədim Qobustan diyarının tarixi ilə maraqlanan və eləcə də, adi yolçularımız kitabdan qiymətli məlumatlar əldə edə bilərlər.

"BAKIDAN ŞAMAXIYA SƏYAHƏT" KİTABI HAQQDA DÜŞÜNCƏLƏR

Qədim neft diyarı kimi məşhur olan vətənimizin sözügedən ərazisində - Böyük Qafqazın cənub-şərqində - Abşeron və Şamaxı-Qobustan neftli-qazlı vilayətləri yerləşir. Bu səbəbdən sözügedən məkan geoloji baxımdan ölkəmizin ən mükəmməl öyrənilmiş sahələrindəndir. Azərbaycanın və keçmiş SSRİ-nin ən məşhur neftçi alimləri burada geoloji tədqiqatlar aparmışlar. Müasir geoloji ədəbiyyatda geniş istifadə olunan stratigrafiya

fik vahidlər - yerli lay dəstələri - ilk dəfə burada təsbit edilmişdir. Böyük Qafqazın Azərbaycan seqmentinin ilk stratigrafik sxemi də məhz bu bölgədə aparılan geoloji araşdırmalar nəticəsində ərsəyə gəlmişdir.

Haqqında söhbət apardığım kitab da bu böyük missiyanın davamına - çöküntülərin geoloji-stratigrafik quruluşunun dəqiqləşdirilməsinə həsr olunmuşdur. Əsərdə Qərbi Abşeron və Şamaxı-Qobustan bölgələrinin Mezokaynozoy çöküntüləri, onların litoloji-faunistik xüsusiyyətləri qısa və informativ şəkildə təqdim olunmuşdur. Müəllif, klassik alimlərin əsərlərinə isnad edərək 45 ildən artıq bir müddətdə davam edən sahə tədqiqatlarının nəticələrini müasir metodların tətbiqi ilə ümumiləşdirmiş və dəyərli tədqiqat məhsulu sərgiləmişdir.

Kitabı daha da cəlbedici edən onun tərtibi zamanı elmi-populyar üslubun uğurla seçilməsidir. Geoloji terminlər oxucu üçün anlaşıqlı şəkildə izah edilmiş, faktlar bədii təsvirlərlə zənginləşdirilmişdir. Eyni zamanda, mətnin elmi dəyəri qorunub saxlanılmışdır. Oxucunun diqqətini cəlb edən şəxsi müşahidələr, müəllifin təcrübələrindən götürülən nümunələr, toponimlərin izahı və klassik tədqiqatçılar haqqında qeydlər əsərə əlavə dəyər qatır.

Kitabda geoloji kəşillərin stratigrafik xüsusiyyətlərinin daha yaxşı mənimsənilməsi üçün dəqiq coğrafi koordinatlarla təmin edilmiş 8 dayanacaq nöqtəsi seçilmişdir. Əsas diqqət Bakı-Şamaxı şossəsi boyunca məskunlaşmış klassik geoloji kəşillərə və onların təfəssilatlı litoloji-stratigrafik təhlilinə yönəlməmişdir. Eyni zamanda, çevrədə müşahidə olunan yüksəkliklərin müşahidə ko-

ordinatları və onların geoloji yaşları müfəssəl təsvir olunmuşdur.

Xüsusilə qeyd etmək istərdim ki, kitabda təqdim olunan geoloji-səyahət xəritəsi Qərbi Abşeron və Şamaxı-Qobustan bölgəsinin Azərbaycan türkcəsində və dəqiq mikropaleontoloji tədqiqatlar əsasında işlənmiş ilk xəritəsi olmaq etibarilə mühüm yenilikdir.

Əsərdə həmçinin klassik geoloqların - İ.M. Qubkin, N.İ. Andrusov, Ə.Ə. Əlizadə,

H.Ə. Əhmədov və digərlərinin tədqiqatlarına geniş istinad olunmuş, onların nəticələri müasir baxışlarla təsdiqlənmişdir. Bu yanaşma həm geoloji məktəbin inkişaf tarixini izləməyə, həm də sahənin aktual problemlərini anlamağa imkan verir.

Burada haşiyə çıxaraq müəllif bərədə qısa bir məlumat verməyimiz zənnimcə yerinə düşər.

S.A.Şıxlınski, 1955-ci ildə Bakı şəhərində anadan olmuşdur. 1977-ci ildə Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutunun Geoloji-kəşfiyyat fakültəsini bitirmişdir. Geologiya-mineralogiya elmləri namizədidir.

O, neftli-qazlı bölgələrin stratigrafik əsasının tərtib edilməsi, mikropaleontologiya, çöl geologiyası və xəritələmə, hövzə analizi və modeləşdirmə, karbohidrogenlərin əmələ gəlməsi və miqrasiyası, neft və qaz yataqlarının qeyri-ənənəvi üsullarla axtarışı və kəşfiyyatı üzrə mütəxəssisdır. 118 elmi məqalənin müəllifi və 5 monoqrafiyanın həmmüəllifidir.

S.A.Şıxlınski, Azərbaycan EA Geologiya İnstitutunda qrup rəhbəri (1977-1986), SOCAR-ın "Neftqazəlmətdəqiqatlayihə" İnstitutunun Neft və qaz yataqlarının litologiyası, stratigrafiyası və rezervuar mühəndisliyi laboratoriyasının rəhbəri (1986-2011), "Nobel Upstream" (London) şirkətində geologiya və geofizika işləri üzrə vitse-prezident (2012-2019), "SOCAR AQS" şirkətində geoloji məsələlər üzrə baş məsləhətçi (2020-2022) vəzifələrində çalışmışdır. 2023-cü ildən "GEOLAB" Beynəlxalq Elmi-İstehsalat Şirkətinin baş direktorudur.

1994-2006-cı illərdə Ulu öndər Heydər Əliyevin məmarı olduğu "Əsrin müqaviləsi" çərçivəsində Azərbaycan

canın Xəzər dənizi akvatoriyasında xarici neft şirkətlərinin (BP, EXXON, Amoco, Unocal, Agip, Ramco, JAOC, Commonwealth, CNODC və LUKOIL) iştirakı ilə qazılan 21 kontrakt-kəşfiyyat quyusunun geoloji-stratigrafik layihələrinin rəhbəri olmuşdur.

Onun elmi-praktik fəaliyyəti hələ gənclik illərindən başlayaraq Meksika, Braziliya, İtaliya, Suriya, Türkiyə, Fransa, Amerika, Türkmənistan, Şimali Qafqaz, Krım və digər xarici ölkələrdə həyata keçirilən geoloji layihələrlə bağlı olmuşdur.

2006-cı ildə Türkiyənin TPAO şirkətindən dövlət alımı S.A.Şıxlınski Doğu Anadolu və Qaradənizdə karbohidrogenlərin axtarışı və kəşfiyyatına yönəlmiş dövlət əhəmiyyətli dörd layihəyə rəhbərlik etmişdir. 2010-2013 Sinop-1 (Andrusov qalxımı), Yassihöyük-1 və Sürməne-1 kəşfiyyat quyularının kəşillərinin "online" rejimində təqib edilməsi onun gərgin əməyi və təcrübəsi sayəsində ərsəyə gəlmişdir. Qeyd etmək vacibdir ki, S.A.Şıxlınski 70 ildən artıq dünyanın geoloji və geofiziki ictimaiyyətinin diqqət mərkəsində olan və geoloji quruluşu haqqda müxtəlif fərziyyələr irəli sürülən məşhur Andrusov qalxımının stratigrafik quruluşunu birmənalı olaraq dəqiqləşdirmiş ilk alimdir.

Son olaraq aşağıdakıları qeyd etmək istərdim.

Kitab həm mütəxəssislər, həm də geologiya və coğrafiya ixtisaslı tələbələr üçün praktik əhəmiyyət daşıyır. Buradakı geoloji kəşillərin təsvirləri, xəritə və terminoloji izahlar tədris prosesində faydalı mənbə ola bilər. Bundan başqa, Bakı-Şamaxı yolu boyunca müşahidə olunan geoloji obyektlərin elmi-populyar üslubda təsviri, əsərin geoturizm bələdçiliyi istiqamətində qiymətli bir material kimi istifadə olunmasına imkan yaradır.

Nəşr elmi məzmunun zənginliyi, məlumatların sistemləşdirilməsi, geoloji xəritənin hazırlanması və müəllifin şəxsi müşahidələrinin təqdimatı baxımından yüksək qiymətləndirilməlidir. Əsər həm Azərbaycan neft geologiyasının tarixini və müasir vəziyyətini əks etdirir, həm də yetişməkdə olan gənc geoloqlar üçün metodoloji əhəmiyyət daşıyır.

Söhrab Şıxlınskinin "Bakıdan Şamaxıya səyahət" əsəri Azərbaycan geoloji ədəbiyyatında həm elmi, həm də maarifləndirici xarakter daşıyan mühüm nəşrlərdən biri kimi dəyərləndirilməlidir. Əsərin dərc olunması ölkə geoloqları üçün faydalı istinad mənbəyi olmaqla yanaşı, geniş oxucu kütləsinin də təbiət elmlərinə marağının artırılmasına xidmət edəcəkdir.

